Deák Ferenc tárlata a Kass Galériában

Betű és rajz

Betű és rajz címmel egyedülálló albumot jelentetett meg a frankfurti könyvvásárra a szegedi Mozaik Kiadó: Deák Ferenc erdélyi grafikusművész műhelyvallomásait. A háromnyelvű kötetet lapozgatva bepillantást nyerhet az olvasó a kézirat könyvművészeti alkotássá válásának folyamatába. A reprezentatív album szegedi bemutatóját tegnap délután tartották a Kass Galériában, ahol kiállítás is nyílt a művész grafikáiból.

– A kötetét lapozgatva biztosan sokan lesznek, akik hozzám hasonlóan meglepődnek, hogy eddig nem ismerték a szerzőt, aki egészen kivételes rajztudásról tesz tanúbizonyságot...

– A kolozsvári képzőművészeti főiskola grafika szakán szereztem diplomát 1958-ban. Sütő András lapjánál kezdtem a pályám könyvgrafikusként, onnan csalt el Domokos Géza a Kriterion Kiadóhoz, amelynek nyugdíjazásomig művészeti vezetője voltam. Négy évvel ezelőtt kaptam egy levelet Török Zoltán úrtól, a szegedi Mozaik Kiadó vezetőjétől, aki látta a könyveimet Magyarországon. Megtetszettek neki, ezért megkeresett, és megkért, legyek a kiadó grafikusa. Először két irodalmi szöveggyűjteményhez – többek között Arany János és József Attila verseihez – kellett illusztrációkat készítenem. A kiadó következő nagy vállalkozása a neves barlangász, Jakucs László professzor A Föld, amelyen élünk című kötete volt, amit ugyancsak rám bíztak. Ez már olyan nagy munka volt, hogy nem lehetett levelezve megcsinálni, ezért arra kértek, jöjjek egy hónapra Szegedre. Amikor elkészült a kötet, megkérdezték, elvállalnám-e a kiadó művészeti vezetését. Azóta évente megújított munkavállalási engedéllyel itt dolgozom, a kiadó szolgálati lakást biztosít számomra, így a családom is velem jöhetett.

– Hogyan jött létre ez a csodálatos album?

– A Betű és rajz című kötetem érdekessége, hogy magam írtam és rajzoltam. Több évtizedes tipográfusi, grafikusi tapasztalataimat felhasználva lépésről lépésre avatom képekből olvasó nézővé azt, aki a kezébe veszi. Szerepcsere történt az írott szó és a megrajzolt kép között, mert míg máskor az illusztrációk irodalmi szövegeket kísérnek, addig ebben a könyvben a rajzok kapták a főszerepet. A kötetnek volt már egy korábbi változata, amely nagyon szerény körülmények között, fehér-feketében jelent meg Romániában a Kriterion gondozásában. Hoztam belőle ajándékba Török Zoltánnak, aki kis idő múlva megkérdezte, hozzájárulnék-e, hogy a Mozaik Kiadó is megjelentesse. Boldogan és meghatódva mondtam igent. Az a tény, hogy a szülést újra levezethettem, azaz a kollégákkal a képernyő előtt újrakomponálhattam, és az azóta készített illusztrációkkal kiegészíthettem, nagyon sokat javított az albumon. Azt mondhatom, életművem java került bele; külső megjelenése pedig évtizedek tipográfusi tapasztalatának eredménye.

– Az erdélyi könyvkiadásnak nagy hagyományai vannak; mit gondol, mi az ott megjelent kötetekben a sajátosan erdélyi?

– Sajátosságuk elsősorban az alapanyagból, vagyis a szerzők szövegeiből fakad. A grafikában is kicsit ezermester a székely ember. Például Kós Károlyt is a körülmények kényszerítették arra, hogy miután megírta a szövegeit, kimetssze az illusztrációt is, kinyomtassa és terjessze is a könyveit. Domokos Géza tervez egy kötetet a Kriterion történetéről, és arra gondolt, megkéri az egykori munkatársait, írják meg, mi volt számukra a legkellemesebb emlék. Rögtön az agyamba villant, amire máig büszke vagyok: annak idején a romániai magyar írók sorozatban Kós Károly teljes életművét is megjelentettük. Károly bácsi nagyon idős volt, már csak olvasgatott, pihengetett. Amikor egyik kollégámmal felkerestük, és arra kértük, hogy az általa létrehozott jellegzetes betűanyagból ki kellene alakítania a megfelelő betűkompozíciót, azt mondta: Feri fiam, az idő már eltelt, kicsit reszket is a kezem, egyedül te vagy, aki helyettem megcsinálhatod. Számomra ez volt a legnagyobb megtiszteltetés és dicséret, amit az életemben kaptam.

Hollósi Zsolt

Deák Ferenc grafikusművész a Kass Galériában. *(Fotó: Schmidt Andrea)*

Épületek, az idők végezetéig

A templomok éve: 2000

A rendszerváltozás még a műemlékek helyzetére is hatással volt. Mert korábban az „első osztályú", azaz mindig is adjusztált műemlékekből szinte csak a Dunántúlra jutott. Újabban azonban az Alföld elpusztult épületei közül is egyre több bukkan felszínre, illetve egyre több itteni romot „állítanak helyre". Köszönhető ez a millenniumra készülődést elősegítő, pályázatokon elnyerhető, a központból ide csordogáló pénznek is, melynek hatására fölpezsdült a régészek föltáró, az építészek államgegóvó-helyreállító munkája. Így akár azt is mondhatjuk: 2000 a templomok éve lesz.

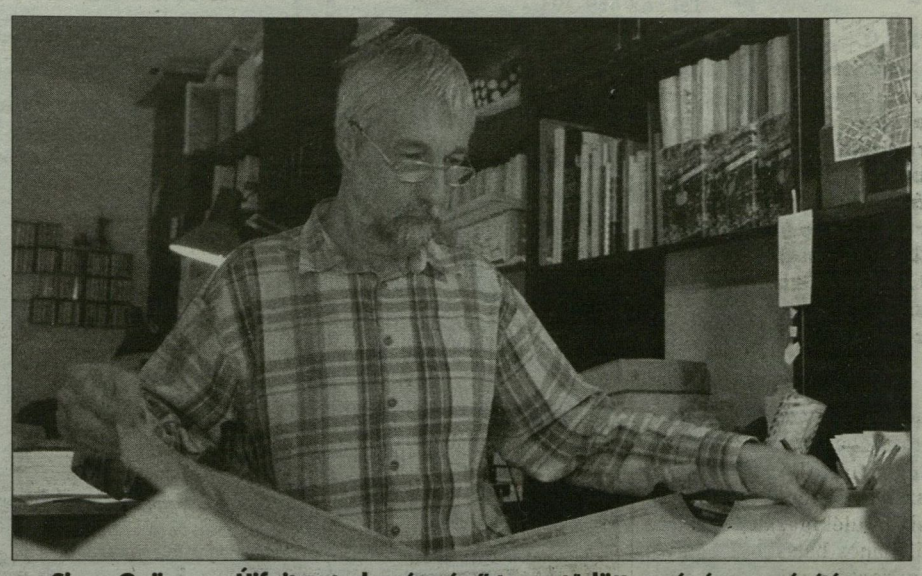

Sipos György: – Újfajta „tudományág" teremtődött: a régész, az építész, az Országos Műemlékvédelmi Hivatal közösen dolgozik egy-egy épület megmentéséért. *(Fotó: Schmidt Andrea)*

A mulandó értékek mentéséhez való vonzódás, továbbá az Országos Műemlékvédelmi Hivatal bizalma az oka annak, hogy mostanában ilyen feladatokra specializálódott a Tér és Forma Építész Iroda. A szegedi alsóvárosi kolostor Vesmás Péter és Vesmásné Zákányi Ildikó munkája. Óföldeák, Csomorkány, Szőreg, Fábiánsebestyén romtemplomainak mentése, a szegedi vár templomának bemutatása az iroda építészének, Sipos Györgynek a munkáját dicséri ugyanúgy, mint például a makói Kálvária kápolna felújítása. Az építésszel arról beszélgettünk, miért érzi szakmai kihívásnak romból műemléket „csinálni".

– Az építész hogyan varázsolta újjá az óföldeáki templomot?

– Az építésznek is segít a levéltári kutatás. Élvezetet jelentett számomra megismerni pályatársam, az egykori makói főépítész munkásságát. Megpróbáltam az ő elképzeléseit ma, egyfajta revízióval, a műemlékvédelmi szempontokat figyelembe véve folytatni. A régi rajzok, a levéltári adatok áttekintése után, a régész föltáró munkájával párhuzamosan azért vettük bonckés alá a régi épületet, hogy lehánthassuk róla a zavaró stílusú részeket. Ugyanakkor az épületegyüttes fejlődéstörténetét is tükrözi a rekonstrukció. Mert nem állítható helyre teljes egészében az épületnek az egy adott történelmi pillanatban létező arca. Például Óföldeákon a három méteres erődfal újjáépítésének azért sincs értelme, mert a kicsi térben elveszne a templom szépsége.

– Mi értelme egy műemléki rekonstrukciónak?

– Minden rekonstrukció mögött meghúzódik a használhatóság és az állagmegóvás szempontja. A falakat fölülről és alulról egyaránt védenünk kell: ezt szolgálta Óföldeákon a rossz tető cseréje, illetve a szigetelés. Ez utóbbi cél érdekében a régésszel és a műemlékesekkel közösen kispekuláltuk, hogy a középkori járószintre hozzuk a templom körüli terepet. A víztelenítés eredményeként kerültek elő az erődfal maradványai, melyeket szintén védeni szükséges. Az erődfalak víztelenítésének utolsó stációja: a sánc árok kiásása. Tíz év alatt természetes módon sikerült víztelenítení a falakat, s azt is mondhatjuk, ennek köszönhető, hogy kialakult az erődtemplom Alföldön szokatlan látványa.

– Hol ér véget a régész munkája, s hol kezdődik az építészé?

– A sorrend nem megfordítható: ha valamit találunk, ami helyreállításra érdemes, azt mindig „meg kell kutatni" – legyen szó festményről vagy terepről. A régészeti kutatás részeredményeivel és történeti részével az építésznek is meg kell ismerednie. Mire a helyreállításig jutunk, a régésznek legalább annyit kell tudnia az épületről, mint az építésznek a történetről. Nem szerencsés, ha egy lezárt kutatás adathalmazát kézhez kapva kell elkezdenie a munkát az építésznek. Ezt tapasztalatból tudom, ugyanis a Békés megyei Vésztőn egy XII. századi kolostor és templom falmaradványait kell most újra rekonstruálnunk és újra bemutatnunk.

– Mi az a plusz, amit az építész hozzátehet egy „romhalmazhoz"?

– Légi fölvétel alapján bukkantak a szakemberek Csomorkányra – Vásárhely fölött, a puszta közepén. Ilyen állapotában is megigéző az a hely! A csomorkányi templomfal konzerválása itt is azt jelenti, mint máshol: megtisztítjuk a fönnmaradt épületdarabot, víztaszító szerrel bevonjuk, amit tízévenként ismételni kell. Mindig csak annyit mutatunk be, amennyire van történelmi adat és forrás. Az építész azt a pluszt szeretné hozzátenni az épületmaradványhoz, ami segíti állagának megóvását és hozzájárul ahhoz, hogy a laikus számára is értelmezhetők legyenek a látottak. De ez a „plusz" csak akkor valósulhat meg, ha azt elfogadja a régész és a műemlék-felügyelőség is. Csomorkány temploma esetében ez azt jelenteti, hogy a föltárt északi és déli falat egy belső ácsszerkezettel erősítenénk meg, ami egyúttal segítené elképzelni, milyen lehetett eredeti nagyságában a templom.

– Mit üzenhet egy darab tanúfal?

– Agyonkutatott helynek számít a szőregi rom, hiszen már a század eleje óta több régész ásott ott, Cs. Sebestyén Károly pedig mint építész közreműködött a falmaradvány konzerválásában. Most – az óföldeáki és a csomorkányi tapasztalatok alapján – a szőregi falmaradvány lefedésére is kísérletet teszünk. A falmaradványt faoszlopok kísérik, melyekre egy olyan tetőszerkezet kerül, melynek szarufái túlfutnak a nem létező gerincig, elindítanának egy térbeliséget, melynek prózai oka, hogy segíti a befogadást. Mert egy épület az idők végezetéig üzen: az emberről az embernek.

Újszászi Ilona

RANDI-rovat

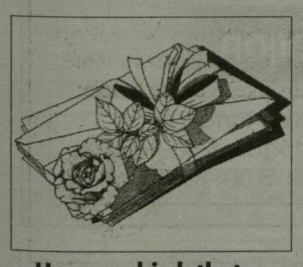

Hogyan hirdethetsz a RANDI-rovatban? Vágd ki a mellékelt ábrát, és ragaszd a beküldendő szöveget tartalmazó borítékra. Az ábra hetente változik, s csak azokat az üzeneteket jelentetjük meg, amelyek borítékján az előző heti ábra szerepel. Vártjuk névvel, lakcímmel kiegészített üzeneteiteket, hirdetéseiteket, amelyeket ingyen közlünk, de értük felelősséget nem vállalunk. (Neveteket, címeteket természetesen nem tesszük közzé.) Címünk: Délmagyarország/Délvilág Szerkesztősége, 6740 Szeged, Stefánia 10., Sajtóház. A borítékra írd rá: RANDI-rovat!

A „Party" jeligéjű lánynak: 24 éves, 177 cm magas, egyetemista fiú vagyok. Szeretem a zenét, a természetet, s a jó filmeket. Ha Te is akarod, találkozzunk dec. 18-án, 14-kor a csongrádi strand előtt. Ha a fenti időpont nem felel meg, írj „Mary Poppins" jeligére!

24 éves, szegedi, szakmunkás végzettségű fiú vagyok. Korban és végzettségben hasonló lányt keresek, lehetsz vidéki is. Legyél házias, rendes, megbízható, őszinte, egyszerű, káros szenvedélyektől mentes. Kedvenc időtöltéseim a zenehallgatás, kerékpározás, úszás, mozi, séta (nem egyedül), tánc (nem mindig diszkó). Ha úgy gondolod, hogy Te vagy az, akire várok, írj, „A többit majd szóban" jeligére.

16 éves, barna hajú, nem topmodell alkatú, kedves, vidám, humoros lány vagyok. Szeretem az állatokat, és a romantikus sétákat. Szeretem a bulikat, de a diszkóért nem vagyok oda. Ha szeretnél egy komoly kapcsolatot, és Szegeden vagy környékén élsz, írj „Romantika" jeligére. A külső nem számít.

A „Szöszi" jeligéjű lánynak: üzenem: Szegedi, 17 éves, 180 cm magas, rövid hajú srác vagyok. A diszkóért én sem rajongok, de a jó bulikat nem vetem meg. Káros szenvedélyem nincs. Szeretnék veled találkozni dec. 19-án, 15-kor a szegedi Centrum áruháznál lépő buszmegállóban. Nálad legyen egy ilyen újság, rajtam fekete kabát, kék farmer, és egy fekete, hátrafordított adidas sapka lesz. Ha nem jó az időpont, írj „Humor" jeligére!

A „Hevia" jeligéjű lánynak üzenem: 23 éves, 190 cm magas, káros szenvedélyektől mentes szentesi srác vagyok. Hasonló tulajdonságokkal rendelkezem, mint te. Ha szeretnél velem megismerkedni, írj üzenetet! Várom leveled!

25 éves, vásárhelyi srác vagyok, 175 cm magas. Korban megközelítő lány barátságát keresem. Szeretem a költészetet, a cicákat, és az élő zenét. Komoly gondolkodású, hűséges lánnyal ismerkednék meg. Találkozzunk Vásárhelyen! Jelige: „Néma érintés".

A „Hevia" jeligéjű lánynak: Szia! 22 éves, sportoló srác vagyok. Nem járok diszkóba. Komoly kapcsolatra vágyom. Találkozzunk Szentesen, az üzenet megjelenése utáni napon, 11-kor, vagy 20.30-kor a Panoráma előtt, legyen a kezedben egy ilyen újság. Ha nem jó az időpont, írj „Ünnepi szerelem" jeligére.

26 éves, 182/95 szentesi fiú megismerkedne egy kedves, megértő lánnyal, aki a diszkónál többre becsüli a jó filmeket, könyveket, és szereti a zenét, vidámságot, és komoly kapcsolatra vágyik. Nem dohányzom. Jelige: „Mandylion".

25 éves, 179 magas, mindszenti srác vagyok. Szeretem a romantikus dolgokat, színházat, könyveket, a kerékpározást, és a jó zenét. A diszkó nem az én műfajom. Sokat csalódtam már, és egy őszinte kapcsolatra vágyom. Szeretnék megismerkedni egy aranyos, 20-24 éves, magányos lánnyal, aki nem a kalandot keresi, őszinte, és hozzám hasonló tulajdonságokkal rendelkezik. Szentesi, vásárhelyi lányok jelentkezését várom, „Merry Christmas" jeligére.

A „Magányos szív" jeligéjű lánynak: 24 éves fiú vagyok. Szeretek moziba, diszkóba járni, és a hip-hop zenét is. Én is magányos vagyok, mint te, és komoly kapcsolatra vágyom. Szeretnék veled találkozni, és megismerkedni. Ha te is szeretnél velem találkozni, legyél Vásárhelyen a libás lánynál, 18-kor, a hirdetés megjelenése napján. Legyen nálad egy ilyen újság, nálam is lesz. Ha nem jó az időpont, írj újat! Jelige: „Fehér csillag".

A „Remény" jeligéjű lánynak: 23 éves, szegedi srác vagyok. Én magam is szeretnék egy komoly, őszinte kapcsolatot kialakítani. Ezért szeretném, ha találkoznánk az üzenet megjelenése napján, 17-kor, a Tisza-parti árvízi emlékműnél. Legyen nálad egy ilyen újság! Ha az időpont nem jó, írj „Nem kérek mást" jeligére!

A „Remény" jeligéjű lánynak: 19 éves, szegedi srác vagyok, és mivel hasonló az érdeklődési körünk, gondoltam, válaszolok. Ha szeretnél velem találkozni, gyere el dec. 18-án, 16-kor a Korzó mozi elé, legyen nálad egy ilyen újság. Ha nem jó az időpont, akkor másnap ugyanott, ugyanakkor. Rajtam szürke farmer, és fekete kabát lesz. Jelige: „Romantika".

24 éves, mindszenti fiú vagyok. Szeretem a diszkót, de nem mindig. Szeretnék egy komoly kapcsolatot kialakítani egy szép mindszenti lánnyal. Ha felkeltettem az érdeklődésed, írj erre a jeligére: „Az első igaz szerelem". Találkozzunk 24-én, a vízmű előtt, este 8-kor.

December 11-én, szombaton Szentesen, a Bajor diszkóban láttam egy gyönyörű szemű, szőke lányt, aki négy fiú társaságában volt. Teljesen fekete ruhát viselt. Az én ismertetőjelem egy amulett. Ha szeretnél velem találkozni, üzenj „Amulett" jeligére!

Feltalálók pénze

Budapest (MTI)

A Magyar Feltalálók Egyesülete (MAFE) javasolja: az országgyűlés törvényben mondja ki, hogy a feltalálók támogatása az állam feladata.

Vedres András, a MAFE főtitkára elmondta: Magyarország 1989 előtt a szellemi potenciál tekintetében még a világ első 15 országa között volt, azonban a tudatos állami beavatkozás nélkül mára a 27. helyre csúszott vissza. Ezért a MAFE sürgeti, hogy a nem haszonelvű találmányi bejelentők – oktatási intézmények, MTA kutatóintézetek, alapítványok – is élvezzék a független feltalálók illetékkedvezményét, továbbá a szellemi tulajdon értékesítése elkülönülten 20 százalékos adókulccsal adózzon. Vedres András elmondta: a MAFE idei 20 millió forintos költségvetéséből 13 millió származott az állami támogatásból, jövőre a 49 milliós büdzséből 37,5 milliót tesz ki a központi szubvenció.